

Les idees mortíferes

**Yves-Charles Zarka, *Un detalle nazi en el pensamiento de Carl Schmitt*.
Barcelona, Anthropos, 2007, 109 pàgines.**

Algú tant aparentment allunyat de la jurisprudència, per la seva formació com a bioquímic, com Isaac Asimov, però humanista pel seu posicionament intel·lectual, posa en boca d'un dels seus personatges de *Némesis*, les paraules següents:

“Qualsevol punt de vista pot ser recolzat per bones raons. Si hi ha algú que les capta de pressa i les presenta de manera convincent, podrà persuadir a qualsevol de qualsevol cosa, i això és perillós.”

Però potser caldria afegir-hi la latència de les idees que rau en el fons de cada individu i per extensió, d'una societat en el seu conjunt, tal com ressalta Yves-Charles Zarka al final de la conclusió d'aquest llibre, cedint la paraula a Primo Levi, com a testimoni de primera mà dels *Camps de Concentració nazis*:

“Molts, individus o pobles, potser consideren, més o menys conscientment, que ‘tot estranger és enemic’. En general aquesta convicció jau al fons de les ànimes com una infecció latent; només es manifesta en actes discontinus i incoordinats, i no està en l'origen d'un sistema de pensament. Però quan això succeeix, quan el dogma inexpressat esdevé la premissa major d'un sil·logisme, aleshores al final de la cadena hi ha el *Lager*. El *Lager* és el producte d'una concepció del món portada a les últimes conseqüències amb coherència rigorosa: mentre la concepció subsisteix, les conseqüències ens amenacen. La història dels camps d'extermini hauria de ser entesa per tothom com un sinistre senyal de perill.”

Yves-Charles Zarka ens acompanya, en aquest breu però penetrant assaig, a la incubació d'aquest *perill* que apareix al final de les dues cites. En la primera part es proposa examinar la justificació que Carl Schmitt, professor de Dret Constitucional des de 1921 a 1945, realitza de les Lleis racials de Nüremberg de 1935, tot mostrant la relació de les tesis teòriques de Schmitt amb el seu compromís com a doctrinari del règim nacionalsocialista. En la segona part del llibre ens ofereix la traducció de quatre textos de Carl Schmitt, escrits, publicats i/o pronunciats entre 1934 i 1936, on el propi Schmitt deixa clar, no només el seu compromís amb el nazisme sinó el seu esforç teòric per legitimar les noves bases legals del règim.

En la Introducció, Conclusió i Epíleg, Zarka obre un camí per seguir pensant i explicita el debat que s'ha generat entorn a l'eminent jurista alemany i el procés obert quant a la revisió de les seves aportacions al Dret i a la teoria política. Després de la barbàrie dels camps de concentració, després dels Judicis de Nüremberg, de les imatges esfereïdores, de la literatura testimonial, de la investigació històrica, de les pel·lícules, de les novel·les, de la música inclús,

després de més de cinquanta anys de la ignomínia, Schmitt no es pot llegir sense tenir present la pregunta clau, que encara persisteix: com va ser possible?

Al “mal radical” de Kant i a la “banalitat del mal” d’Hannah Arendt, Zarka afegeix les “idees mortíferes”. Dos textos que Zarka inclou en la segona part del seu llibre en són un bon exemple, ja que en ells Carl Schmitt justifica les Lleis de Nüremberg. Són aquests: “La Constitució de la Llibertat” («*Die Verfassung der Freiheit*», 1 d’octubre de 1935) i “La legislació nacionalsocialista i la reserva de ‘l’Ordre Public’ al Dret Internacional Privat («*Die nationalsozialistische Gesetzgebung und der Vorbehalt des ‘Ordre Public’ im Internationalen Privatrecht*», 28 de novembre de 1935).

Aquests textos, segons Zarka, permeten obrir una triple investigació:

1. Fan possible mesurar el grau d’implicació de Schmitt en el règim nazi: Schmitt mai ha criticat les seves posicions del període nazi. Contràriament, ha treballat per proporcionar-li una justificació a posteriori.
2. Permeten obrir el dossier de les convergències entre les concepcions polítiques de Schmitt i el caràcter del règim nazi: el marc teòric de l’enemic formulat per Schmitt abans de la presa del poder pel règim nazi convergeix i adquireix una aplicació pràctica que es retroalimenta.
3. Evidenciar els procediments retòrics, estilístics, però també conceptuals i teòrics pels quals un pensament, en un moment donat, acredita, o ho intenta, la barbàrie, la ignomínia i la infàmia: el poder de les idees i/o les ideologies, de vegades, obre el camí no cap a la llum, sinó cap a les tenebres. El que Zarka denomina *les idees mortíferes*. L’enemic de raça no pot ser millorat o canviat, per tant ha de ser eliminat, exterminat.

La designació de l’enemic substancial, de raça, en la legislació nazi comporta ja l’exigència de la seva destrucció. El pas previ de la definició de l’enemic i la seva legislació quedaven teòricament justificats. A partir d’aleshores, la maquinària nazi només tenia que seguir el camí marcat, tal com explica Raul Hilberg en el seu llibre *La destrucció dels jueus europeus*: identificació, expropiació, concentració, aniquilació. La justificació de les Lleis de Nüremberg de 1935, en tant que tendeix a fer acceptable allò que és inacceptable i a justificar el que és injustificable, pertany al gènere de les produccions intel·lectuals mortíferes. Així s’entén que Carl Schmitt es definís a sí mateix, l’any 1945, com “un aventurer intel·lectual”. La seva *aventura* va contribuir a forjar un marc en què la *solució final* hi tingués cabuda.

La revisió dels textos de Carl Schmitt està d’actualitat en una societat com la nostra en la qual l’amalgama de cultures, colors, religions, creences, costums i procedències, acompanyada de la crisi econòmica, podria construir un nou monstre. Al cap i a la fi, el procés d’incubació de les idees pot resultar relativament fàcil si la idea, com va dir Primo Levi, està latent.

Susagna Argemí